

K İ T A B İ Y A T ;

Demetrius J. Georgacas, *The Name for the Asia Minor Peninsula and a Register of Surviving Anatolian Pre-Turkish Placename* (Beitrage zur Namenforschung Neue Folge, Beiheft 8) Heidelberg 1971, 136 s.

J. A. Cramer, Charles Texier, Sir W. Ramsay ve E. Honigmann'ın Anadolu'ya ait eserlerine bir yenisi daha eklenmiş oluyor. Bu, Kuzey Dakota Üniversitesi öğretim üyelerinden Demetrius J. Georgacas'ın yukarıda adı geçen kitabıdır «The Name for the Asia Minor Peninsula» beş bölümden ibarettir; Önsöz (9-11), I. Bibliyografya (12-23), II. Anadolu Yarımadası (24-26), III. Yarımadayı ifade etmekte olan isimler (27-99); a. Eski isimler (27-38) 1. Asia (27-30) 2. Mikra Asia (30-33) 3. Asia Minor (33-35) 4. Avrupa dillerindeki isimler (35) 5. Diğer bazı isimler (35-38). b. Muahhar klâsikler, Bizans ve sonraki isimler; Lâtin, Batı Avrupa, Slav, Arap ve Türk'çedeki isimler. 6. Bizans Anatoli'si (40-46). 7. Arapça; Nâtolü, Türkçe; Anadolu (46-53). 8. Grek Anatolia, Latinceleştirilmiş Anatolia v.s. (53-57). 9. ve 10. Levant; Orient (:Doğu) (57-61). 11. - 12. Romania (617-71). 13. - 14. Romaioi; Rum, Rûmiye (71-83). 15. Tourkia, Turkhia; Türkiye (84-99) IV. İlâveler: İlâve 1: Grek yahut başka menşeli olup, Anadolu'da hâlâ kullanılmakta olan yer isimleri (100-122) İlâve 2: Rumili, Rumeli, Rumelia v.s. (122-125) İlâve 3: Türkmen, Osmanlı (126-129) Addenta (130-132) V. İndeks (133-136).

D. J. Georgacas, adı geçen eseri hazırlarken, bibliyografyayı iyi seçmiş, yerinde kullanmış, dolayısıyla mevzûa akıcı bir nitelik

kazandırmıştır. II. ve III. bölümler eserin ağırlığını teşkil etmektedir. Burada Anadolu yarımadasının, Türkiyenin bir bölümü olduğu, yeri ve sahası hakkında bilgiler verilmektedir. Üçüncü bölümde ise, Asia Minor ve Anatolia bahis konusu edilmektedir.

Her iki mevzu işlenirken, yazar, Anadolu'nun önceleri Mikra Asia ve Asia Minor gibi isimler taşıdığını, devrin kaynaklarından örnekler vererek, belirtmektedir. Anadolu Avrupa dillerinde, mese-lâ İtalyanca'da Asia Minore, Fransızcada Asie Mineure, İngilizcede (lâtincedeki şekil ile aynı) Asia Minor'dur. Grekçe, Mikra Asia, Ermenice; Asia Pokr, Türkçe: Küçük Asya, Almanca; Klein - Asien (bazen birleşik olarak), Kleinasien'e karşılıktır. Asia Minor, Greko-Roman (:Bizans), Arap ve Türk devirlerinde, bu milletlere mensup kaynaklarda Anatoli(Nâtolü, Anadolu olmuştur. Grekçe Anotoli, lâtinler tarafından Anatolia, daha sonraları Levant ve Orient, Romania; Hellenleştirilmiş Romania; Romanoï; Rûm ve Rûmî, Tourkia; Turchia ve şimdi de Türkiye şeklini almıştır.

Demetrius J. Georgacas, müteâkiben grek yahut başka menşelerden gelmekte olan yer isimlerini alfabetik sıra ile yazmaktadır. Ancak bazı Türkçe yahut doğu (Arap - Fars), dillerinde kullanılan yer isimlerini, Grekçe kelimelere benzeyişinden dolayı yanlışmıştır. Bunlar şunlardır; (s. 107) Argı : (Argıt Han) : Gratia. Argıt grekçe değildir. Arkot olarak kuzey Anadolu'da, Gerede civarında bir dağ ismi olarak hâlâ bilinmektedir. (s. 108) Benderereğli : Ponterakleia. Ponterakleia ile Bender Ereğli'de, sadece Ereğli müşterektir. Ponto : Karadeniz, Bender ise farsca iskele, liman manasındadır. (s. 103). Bolu : Polis. İslâm kaynaklarında rastlanmaktadır. Qaludhia, Bolu'nun eski adı Klaudiopolis'le değil de, bir başka Klaudiopolis'le ilgilidir. (s. 110). Devrek : Ta Dadubra. Son araştırmalar Devrek'in Dadubra ile hiç ilgisi olmadığını göstermiştir. Burası büyük bir ihtimalle, XIII. yy'da Zâlifre-Bolu, XIV. yy'da Borlı, Taraklıborlu diye bilinmekte olan Safranbolu'dur. (s. 110) Düzce-Düzdje : Dusai. Düzce, düzlük veya ovalık yer manasındadır. F. K. Dörner bu hususu, vâni Düsai'nin Düzce'ye karşılık olamayacağını ileri sürmektedir. (s. 111) Filyos Çay: Billaios. Filyos değil, Filyos'dur. (s. 112) Geyve: Kabaia. İbn Battuta burayı Kîve (:Geyve) diye tesbit etmektedir. Kabaia: Geyve için daha kesin deliller gerekmektedir. (s. 116) Lefke (şimdi Osmaneli): Leuke Parantez içindeki kelime «Osmaneli» olmalıdır. Bu gün halk arasında f: v değişmesi ile Levke de denilmektedir. (s. 117).

Mermere, Mermere Göl, Gölmermere: Tou Marmara veya Marmara. Birçok müelîf burayı Marmara diye zikretmiştir. Halbuki halk Mermere diye söylemektedir. D. J. Georgacas tarafından doğru tesbit olunmuştur. (s. 117). Mudurnu : Modrena. İbn Battuta XIV. yy'da Mutırını olarak tesbit etmiştir. Mudurlu da denilmektedir. (118) Nif ; Nümphaion. Eski İzmir-Salihli yolu üzerindeki Mustafa Kemal Paşadır. (s. 118). Parsa : Parsada. Parsa grekçe olabileceği gibi, Türk ve İranlılar tarafından isim olarak kullanılmıştır. (119) Sart : Sardeis. A. Tietze'nin söylediği gibi Sard diye telâffuz olunursa da çok defa d: t'dir. Yâni J. Georgacas'ın ilk yazdığı doğrudur. (s. 119). Selindi: Selinounta. Selindi değil Selendi'dir (s. 120). Tefeni: (S.). Tephanou: Biraz şüphelidir? Türkler arasında Tefenni, Tefen diye söylenmektedir. Son kelime Filyos çayı üzerindeki bucak merkezidir. (s. 121). Zafarambol (Saf-ranbolu-Zafranbolu) : Theodosiopolis'den bozulmuş olduğu Sir W. Ramsay'ın olumlu bir ifade kullanmasına rağmen, kabul edilemez. İbn Battuta burayı Borlı diye kaydeder. İhtimal Zafran yahut Saf-ran'ın burada çok yetiştirilmesi, isimlendirmede tesirli âmil olmuştur.

Yukarıda temas edildiği gibi, D. J. Georgacas'ın eseri, zengin bibliyografya ile meydana getirilmiş, her zaman müracaat kitabı hüviyetindedir. Şimdi Türk devresi için, bu tip bir esere şiddetle ihtiyaç duyulacağı açıktır.

Dr. Enver KONUKÇU